

na per anar a Sardenya, y a 28 de setembre los Con-  
sellers posaren stepas per deu galeras que la ciutat ar-  
mava», *Rúbriques* de Bruniquer (II, 230). Remetent  
per a més documentació als *DAG.*, *AlcM* i *DCEC*, afe-  
geixo unes locucions que il·lustren sobre el valor simbòlic  
de la cosa i el mot (important per a l'etimologia):  
*fer una cosa pel sermó de l'estandard* 'amb el pretext  
d'una causa solemnisima' en la història de Joan Bi-  
nimelis, a. 1612 (*BSAL* VII, 115b); «tal era la costum-  
bre de aquella gente: no pelear más en viendo caído  
el *estandarte*», Sandoval, *Historia de Carlos V* (IV,  
xxiv, Rivad. LXXX, 188a).

La grafia catalana va ser sempre *estandard* (-rt-) amb  
a, no sols a l'Edat Mitjana sinó constantment fins a la  
fi del segle passat (Lab. 1839-1888, etc.). Escriure  
*estendard* amb e fou una pensada de Bulbena (1905) se-  
guida per Vogel i algun altre diccionari, que l'I. E. C.  
no va rectificar (*DOrt.*, *DFa.*) segons crec en espera de  
rebre informes valencians: aquests són que tothom ho  
pronuncia amb a (Giner i March, etc.). Fóra preferible  
tornar a escriure-ho com s'havia fet sempre i com  
ho pronuncien els qui distingeixen les dues vocals (al  
capdavant el que es feia i es fa amb l'estendard és més  
aixecar-lo enlaire que estendre'l), majorment tenint en  
compte que és la grafia que correspon no sols a l'eti-  
mologia sinó a l'ús del francès antic (veg. els detalls  
en el meu diccionari (lfn. 30-2 i n. 2)).

No tornaré a discutir l'etimologia, com ho vaig fer  
extensament en el *DCEC* II, 418-9; IV, 1001a; demost-  
rant per primera vegada la bona doctrina, que he re-  
sumit a dalt, i que des de llavors s'ha acceptat.<sup>1</sup>

DERIV.: *Estandarder* (1462). *Porta-estandard*. Del  
fr. ant. *estandard* es manlevà l'angl. *standard* que ha-  
vent pres el sentit de 'patró de mesura' (partint del de  
'objecte erecte' i 'tronc que es deixa sense tallar en el  
bosc, com a guia') ha esdevingut 'nivell o grau d'una  
certa qualitat' [S. xv]: en aquesta acc. ha estat pres  
per les altres llengües europees, igual que un verb de-  
rivat *standardize* [S. XIX], d'on hem fet *+estandar-  
ditzar* i *+estandardització*. *Estàndard*.

<sup>1</sup> Wartburg, *FEW* XVII (1962), 219-21, s'ho engi-  
pona per insinuar que jo la vaig pendre de Brüch,  
que diu una cosa de sentit ben diferent encara que  
es tracti de mots iguals per la forma; i ell mateix  
és desment oposant en la n. 3 la tesi de l'un a la de  
l'altre i declarant-se per la de Brüch. Ahega que en  
la frase de què parteixo, *hard* seria adverbí i per tant  
tindria en francic la forma *\*hardo* (en el fons és  
igual, com ja reconeix ell, puix que el resultat fonètic  
sempre seria fr. -art), però no és això: en *stand*  
*hard*, el mot *hard* en el fons és un predicat impe-  
ratiu: en italià es diu *sta fermo!*, per ex., i no pas  
*sta fermamente*. Si prefereix la idea de Brüch diu  
que és perquè en parlars germànics moderns existei-  
xen adjectius *standfest* i b-al. mod. *standvast*, i per  
tant un adjectiu compost *standhard* seria possible  
en francic: mal raonament, partir d'un tipus de for-  
mació tant recent, de dialectes alemanys moderns,  
i atribuir-lo al francic. Altrament no sé si és que des-  
prés va rectificar o si va vacil·lar, perquè Baldinger,

*GRM*, 1961, 223, en aprovar que en una reedició  
recent del dicc. etimològic de Bloch-Wartburg,  
aquest hagi canviat la vella etimologia errònia de  
Bloch (mantinguda encara en l'edició pòstuma de  
1950 a cura de Wartburg) diu, si ho entenc bé, que  
hi ha posat *stand* i *hard* com dos mots (i aquell en  
imperatiu). No tinc la nova reedició, i no val la pena  
d'entretener-se més en tals detalls, fent, com diuen,  
d'un cabell cent estelles.

*Estendatge*, *estendre*, *estenedor*, *estenegall*, *esteni-  
lles*, *estenillar*, *esteniment*, *V. tendre*

ESTENOGRAFIA, compost savi del gr. *στενός*  
estret' i *γράφω* 'escric'. □ 1.<sup>a</sup> doc.: 1868, *SLiuCosta*.

DERIV. de l'adj. grec: *Estenosi* [id.]; i del compost:  
*estenògraf* [id.], *estenografiar* [id.], *estenogràfic*.

ESTENTORI, pres del ll. tardà *stentorēus* 'relatiu  
a Stentor, heroi de la Iliada, la veu del qual era tan  
poderosa com la de cinquanta homes junts', gr. *στεν-  
τόρειος*, derivat de *στέντωρ*. □ 1.<sup>a</sup> doc.: 1917, *DOrt*.  
«Aquell clam estentori que fou el *Cant Espiritual*»,  
Coromines (*Cant Terrenal*, 1911, O. C. 1596a30).  
CPT.: *Estentòriament* [1925, Josep Pla].

ESTEPA, I, 'ermàs pla i molt extens', pres del rus  
*step* f., per conducte del fr. *steppe*. □ 1.<sup>a</sup> doc.: 1911,  
Vogel, «gran extensió de terreny pla i erm o cobert  
d'herba baixa i matoll», Ed. Fontserè, *CiFiNat.*, gloss.  
Ja va usar-lo NOLLER c. 1890 en trads. de novel·les  
russes.

DERIV.: *Estepari*.

ESTEPA, II, 'mata de la família de les cistínies',  
mot comú amb el cast. *estepa*, moss. *estíp* o *iztípa* i  
port. *estêba* (o *estêva*), provinent de l'hispano-llatí  
*STĪPPA* id., d'origen incert; més insegur és que se'ls pu-  
gui equiparar l'it. *stipa* 'bardissa de ginestes, arbustos  
i feixina', i hi pot haver parentiu, però més llunyà,  
amb un grup de mots de la família indoeuropea, que  
comprèn el gr. *στῖβός* 'jaç de fullatge o palla' i *στῖ-  
βαρός* 'pitjat, compacte', letó *stiebis* 'jonec', paleoslau  
*stǐblice* 'rostolls', ll. *stīpes* 'pal, tronc', frisó i anglès  
*stipe* 'tija, pal'. □ 1.<sup>a</sup> doc.: S. xv.

*AlcM* cita l'*estepa negra* de *Flos de les Medicines*,  
ms. del S. xv, i l'*estepa blanca* de la Manescalía de  
Dieç, c. 1500. OPou (a. 1575): «*estepa*: cistus» (*Tb-  
Pu.*, 49). N'han parlat bastants escr. Renaix.: EmVila-  
nova, Joan Rosselló, Vidal i Valenciano: «la falda de  
la vehina montanya, d'esmoladora formada, y coberta  
de pins y alzines, mates, *estepes* y romanins» (*Rosada  
d'Estiu*, 140); «en una branca d'*estepa* / se m'embulla  
el pensament: / teranyina primfílada, / que en la fulla  
envellutada / es desfila lentament / --- les muntanyes  
sense bruixes / són com roses sense olor; / a cavall de  
les aromes / ---», Coromines (*Silèn* VII, O. C., 41a).

La documentació més antiga del mot en les llengües  
hispano-romàniques ens la donen els botànics  
mossàrabs. L'anònim sevillà de c. 1100 '*istibb*, amb